

Захарова Ірина Володимирівна,

кандидат історичних наук, доцент кафедри соціально-гуманітарних наук та документознавства Східноєвропейського університету економіки та менеджменту

НАПРЯМИ І ЗМІСТ ПІДГОТОВКИ МАГІСТРІВ З ДОКУМЕНТОЗНАВСТВА ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Розглядаються основні положення концепції підготовки магістрів з документознавства та інформаційної діяльності в Східноєвропейському університеті економіки і менеджменту (м. Черкаси). Визначені основні напрями, функції, види професійної діяльності, сфери застосування фахівців інформаційної галузі.

The basic condition of the concept are examined of training masters on document handling and information activity at the East-European university of the economy and management (Cherkassy). Basic directions, functions, forms of professional activity, sphere of the use of specialists of information branch are determined.

Розвиток інформаційної інфраструктури суспільства став чинником розвитку, поповнення та урізноманітнення сфер діяльності фахівців інформаційного профілю і, як наслідок, професіоналізації інформаційної сфери суспільства.

Кардинальні зміни в соціально-економічній сфері України, Черкаського регіону, пов'язані з розбудовою ринкової економіки, розвитком малого і середнього бізнесу, ускладненням управлінських процесів, розширенням інформаційної інфраструктури, що включає інформаційні, інформаційно-аналітичні служби, служби документаційного забезпечення, архівні установи, книговидавничі, книготорговельні підприємства, інформаційно-рекламні агентства, центри НТІ, патентні структури, кадрові, референтські служби тощо, призвели до зростання потреби у висококваліфікованих фахівцях сфери функціонування документно-інформаційних комунікацій, що володіють сучас-

ними інформаційними технологіями, методами інформаційно-аналітичної діяльності.

Виходячи з важливості перебудови сфери інформаційної діяльності, спрямованої в першу чергу на задоволення інформаційних потреб громадян та суспільства на основі створення, розвитку та використання інформаційних систем, мереж, ресурсів та інформаційних технологій, Східноєвропейський університет економіки і менеджменту (м. Черкаси) одним з перших в Україні у 1993 році відкрив нову для українського освітнього простору спеціальність “Документознавство та інформаційна діяльність”, в основу концепції якої було покладено принцип підготовки спеціалістів, що відповідали б вимогам сучасного інформаційного суспільства, на високому професійному рівні здійснювали документальне, інформаційно-аналітичне, організаційне супроводження діяльності підприємств, установ, організацій будь-якого рівня управління, будь-якої галузі і форми власності.

Проблематика визначення змістовності складових спеціальності та розробки моделі фахівця інформаційної галузі порушена у цілій низці публікацій вчених, провідних фахівців України, які здійснюють підготовку фахівців або працюють у сфері документно-інформаційних комунікацій [1-6].

Документознавство – одна з перспективних професій, що забезпечує діяльність систем документно-інформаційних комунікацій в усіх галузях і функціонування сфери управління ними [2, с. 1]. Разом з тим потреба у висококваліфікованих фахівцях в галузі інформаційної діяльності, перш за все, – аналітиків, спроможних здійснювати науковий аналіз, оцінку, синтез інформації поряд із функціями збору, обробки, збереження та пошуку інформації, зумовлена важливістю реалізації основних напрямків Національної програми інформатизації України та розвитку системи науково-технічної інформації, створення системи інформаційно-аналітичного забезпечення в органах управління, що актуалізує необхідність підготовки фахівців з документознавства та інформаційної діяльності найвищого – четвертого освітньо-кваліфікаційного рівня “магістр”.

Можливість підготовки у межах університету фахівців за спеціальністю “Документознавство та інформаційна діяльність” за освітньо-кваліфікаційними рівнями “бакалавр – спеціаліст – магістр” дозволяє забезпечити в повній мірі реалізацію багатоступеневої освіти, перехід на європейські освітні стандарти.

Важливою особливістю магістратури є те, що підготовка кадрів для науково-дослідницької, науково-педагогічної і практич-

ної діяльності ведеться відповідно до широкого кола програм як теоретичного, так і прикладного характеру.

При розробці навчального плану підготовки магістрів з документознавства та інформаційної діяльності були враховані такі основні принципи:

- послідовність та багатоступеневість підготовки;
- навчальний процес у своїй основі постійно враховує зміни, що відбуваються у суспільстві, системі управління, сфері інформаційної діяльності та документних комунікацій;
- враховуючи той факт, що розвиток сучасних комп’ютерних технологій орієнтований на високопрофесійного користувача, але не потребує ґрунтовної інженерно-технічної освіти, навчальний процес своїми формами та змістом базується на гуманітарній основі, в яку органічно інтегровано дисципліни інформаційно-комп’ютерного циклу;
- актуальність навчання ґрунтується на підготовці навчальних програм у стані, який відповідає сучасним вимогам професійної інформаційної сфери, ринку праці та інформаційної і документаційної науки;
- навчальний процес поєднує теоретичні та практичні елементи, причому головна орієнтація – зокрема на прикладні професійні дисципліни, що базуються на комп’ютерних системах та інформаційних мережах Інтернет;
- навчання спрямовано на адаптацію, тобто спектр навчальних дисциплін забезпечує можливості професійної та соціальної адаптації в умовах складного розвитку інформаційного ринку України.

Соціальна спрямованість магістрів інформаційно-документаційного профілю здійснюється за такими напрямками:

- галузевим (відповідно до структури національної економіки а також структурою наукового знання): управління, наука, освіта, виробництво, культура, економіка;
- функціональним (у зв’язку з розподілом роботи в інформаційно-документній сфері): аналітико-синтетична обробка документів; інформаційно-пошукові системи; інформаційне обслуговування й ін.

Отже, підготовка магістрів з документознавства та інформаційної діяльності максимально враховує сучасні потреби формування нової генерації кадрів в галузі інформаційної діяльності та покликана підтримувати розвиток інформаційного суспільства взагалі, сприяти розвитку українського інформаційного ринку. Магістр з даного фаху може виконувати професійні обов’язки на

усіх функціональних ділянках роботи інформаційної служби – аналітико-синтетичної переробки документів і інформації, організації і використання інформаційно-пошукових систем, інформаційного обслуговування і забезпечення в різноманітних його режимах і ін.

У зв'язку з відсутністю державних стандартів щодо підготовки магістрів з зазначеного фаху, в університеті було самостійно розроблено освітньо-професійну програму (ОПП), освітньо-кваліфікаційну характеристику (ОКХ), навчальний план, спрямовані на підготовку магістрів-фахівців, підготовлених для аналітико-синтетичної, інформаційно-пошукової діяльності, сервісного обслуговування в сфері задоволення інформаційних потреб користувачів різних рівнів з присвоєнням кваліфікації “документознавець-аналітик інформаційних ресурсів”.

З урахуванням сучасних тенденцій розвитку професійної діяльності документознавця-аналітика інформаційних ресурсів та світового досвіду використання інформаційно-аналітичних можливостей мережі Інтернет, концепцію підготовки магістрів з даного фаху можна “вбудувати” в такі основні напрямки: 1) ресурсний напрямок – уміння майбутнього фахівця орієнтуватися в Інтернет-ресурсах, здійснювати пошук, збирати і обробляти за визначеними параметрами необхідну інформацію за запитом користувачів; 2) комунікаційний напрямок – набуття навичок по створенню електронних публікацій, їх розміщенню і передачі, цілеспрямованому використанню існуючого арсеналу послуг, поширюваних в глобальній мережі; 3) технологічний напрямок – засвоєння сучасних інструментальних засобів перетворення, аналізу і оперування інформацією, у т. ч. моніторингу і ситуаційного аналізу, підготовки на цій основі інформаційно-аналітичних продуктів різних форм і видів, що дозволяє оптимізувати традиційні інформаційно-аналітичні методики, у т. ч. з урахуванням можливостей Інтернет-середовища.

Розвиток і освоєння технологічного підходу, який має практичне спрямування, націлює майбутніх документознавців на забезпечення виробництва інформаційних продуктів і надання інформаційних послуг, формування інформаційних ресурсів, сприяє розв'язанню змістових завдань документально-інформаційної діяльності (наприклад, розробка, впровадження технологічного процесу документування та роботи з документами і документною інформацією). Даний підхід відображений насамперед у навчальних курсах “Інформаційні ресурси”, “Інформаційно-аналітичні продукти і послуги”, “Інформаційно-аналітичні тех-

нології”. Сутність інформаційно-аналітичної діяльності, що є стрижнем професії документознавця, полягає у тому, що вона є складовою інформаційної діяльності взагалі, тобто пов’язана із одержанням, використанням, поширенням та збереженням інформації. Термін “аналітична діяльність” передбачає можливість застосування різних методів аналізу інформації на всіх етапах її виявлення, опрацювання, створення і поширення [2, с. 10]. Засвоєння методів, способів, засобів і інструментів інформаційно-аналітичної діяльності в магістратурі продовжується в навчальних курсах “Теорія і методика інформаційно-аналітичного пошуку”, “Аналітична статистика”, “Стилістика та редагування аналітичної документації”.

Проектна функція, закладена в ОКХ магістра, що реалізується у межах виконання таких завдань як: розробка проектів систем інформаційно-документаційного забезпечення діяльності організацій та консультаційних проектів у сфері інформаційно-аналітичної діяльності, відображена у навчальному курсі “Управління проектами інформатизації”.

З метою підготовки до педагогічної діяльності магістри з фаху “Документознавство та інформаційна діяльність” вивчають дисципліни “Педагогіка вищої школи”, “Вища освіта і Болонський процес”, а також проходять викладацьку практику (без відриву від навчання). Розв’язання дослідницьких завдань у межах професійної діяльності уможливорює вивчення дисципліни “Методика та організація наукових досліджень”, “Сучасні системи і технології в науковій діяльності”.

Оскільки випускники магістратури мають реалізовувати зазначені вище завдання і функції у межах конкретних установ, відділів, служб, які займаються інформаційно-аналітичною діяльністю, то важливим забезпеченням з підготовки до організаційно-управлінської функції є вивчення дисципліни “Організація діяльності аналітичних служб”, передбаченої навчальним планом підготовки магістрів з документознавства та інформаційної діяльності.

І, нарешті, органічним продовженням документознавчої підготовки в магістратурі є поглиблення знань з теорії документа, набутих на попередніх рівнях (бакалавра і спеціаліста), які сконцентровані у межах навчального курсу “Документологія”, упровадження якого у ВНЗ знаходиться на етапі обговорення і апробації.

Спробуємо представити окремі складові вибудованої в університеті моделі магістра з документознавства та інформаційної діяльності в узагальненому вигляді:

Основні об'єкти професійної діяльності	технології обробки та зберігання інформації створення інформаційних продуктів та послуг аналітичного характеру документно-інформаційні ресурси суспільства різноманітні групи споживачів інформації
Основні види професійної діяльності	документаційно-інформаційне супроводження процесів професійної діяльності управління документно-інформаційними ресурсами у сфері бізнесу, культури, освіти та ін. аналітико-синтетична переробка інформації створення і ведення баз даних інформаційне моделювання і аналіз об'єктів
Основні напрямки професійної діяльності	організаційно-управлінська інформаційно-аналітична науково-педагогічна дослідницька експертно-консультаційна методична
Основні галузі застосування фахівця	інформаційні центри (територіальні, галузеві та окремих підприємств та установ); інформаційно-аналітичні відділи (органів державного управління, банківських, податкових установ, органів статистики тощо); відділи науково-технічної інформації, патентні відділи підприємств, організацій; навчальні заклади (викладання дисциплін документознавчо-інформаційного циклу); фірми та агентства інформаційно-аналітичного спрямування; відділи маркетингу підприємств та організацій

Напрямки підготовки магістрів з даного фаху для Черкаського регіону	педагогічна діяльність: викладання фахових та професійно-орієнтованих дисциплін для студентів спеціальностей “Документознавство та інформаційна діяльність”, “Діловодство”; документно-інформаційне забезпечення управління (апарат управління об’єктів різних рівнів); інформаційно-аналітична діяльність (НДІТЕХІМ, відділи інформаційного забезпечення державних органів управління, відповідні відділи установ, редакції ЗМІ); патентна та ліцензійна діяльність (ЦНТЕІ); інформаційна діяльність у сфері комерції та бізнесу
---	---

Таким чином, практична реалізація стандарту з підготовки магістрів з документознавства та інформаційної діяльності, розробленого в Східноєвропейському університеті економіки і менеджменту, потребувала створення відповідної системи його впровадження, а з часом – уточнення і доповнення. Нові вимоги до змісту і технології підготовки магістрів з документознавства та інформаційної діяльності поки що не знаходять належного забезпечення навчальними документами для викладачів та студентів вищих закладів освіти України. Отже, у зв’язку з цим актуалізується й завдання формування навчального комплексу для ВНЗ, орієнтованого на забезпечення мотиваційної, розвиваючої, прогностичної, інноваційної та креативної функцій. Також для підготовки документознавців актуальним залишається створення профільних (професійно-орієнтованих) підручників з базових дисциплін спеціальності. Вирішення даних завдань сприятиме становленню сучасних фахівців документно-інформаційної сфери, які могли б сприяти формуванню інформаційної культури користувачів і були б спроможними активізувати процес інформатизації суспільства [2, С. 16].

Список використаних джерел та літератури:

Власова Г. В. Проблеми і перспективи підготовки фахівців з документознавства та інформаційної діяльності // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2004. – № 1. – С. 13-15.

Гайсинюк Н. А. Педагогічні засади підготовки документознавців в умовах інформатизації суспільства: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 07. 00. 08 “Книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство” / Гайсинюк Наталія Анатоліївна; Ки-

ївський Нац. ун-т культури і мистецтв. – К., 2003. – 24 с.

Кушнарєнко Н. М. Складові змісту спеціальності “Документознавство та інформаційна діяльність”: питання методології // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2004. – № 1. – С. 15-21.

Матвієнко О. В. Дидактичне прогнозування професійної підготовки менеджерів інформаційних систем // Проблеми освіти. – 2003. – Вип. 31. – С. 125-138.

Палєха Ю., Лозвицький О. Підготовка документознавців, інформаційних аналітиків – нагальна потреба інформаційного суспільства // http://www.experts.in.ua/baza/analytic/index.php?ELEMENT_ID=21862

Філіпова Л. Інформаційна діяльність як фахова навчальна дисципліна: змістовний аналіз // Вісник Книжкової палати. – 2005. – № 2. – С. 29-30.